

بررسی شیوع بیماری شپش سر در کودکان ۳-۷ ساله مهدهای کودک رشت

دکتر جواد گلچای* دکتر منوچهر احمدی قاجاری**

*استادیار گروه پوست - دانشگاه علوم پزشکی گیلان

**رزیدنت گروه پوست - دانشگاه علوم پزشکی گیلان

چکیده

آلودگی به شپش سر یکی از شایعترین آلودگیهای انگلی در جهان است. برابر آمارهای سازمان بهداشت جهانی کشور ایران یکی از آلوده ترین مناطق در بین کشورهای جهان است. بررسیهای انجام شده در گیلان نشان می دهد که آلودگی به شپش در اطفال از شیوع بالایی برخوردار است. هدف این مطالعه بررسی شیوع شپش سر در بین کودکان ۳-۷ ساله مهدهای کودک شهر رشت است. تحقیق به روش بررسی توصیفی آینده نگر با استفاده از روش سرشماری (Census) در بین کودکان ۳-۷ ساله مهدهای کودک شهر رشت انجام گرفته است. پس از معاینه بالینی در صورت مشاهده تخم شپش، موها با میکروسکوپ نوری مورد بررسی دقیقتر قرار می گرفت. در این بررسی تمامی ۱۷۸۰ کودک ۳-۷ ساله در ۹ مهد کودک شهر رشت در سال تحصیلی ۷۷ و ۷۸ مورد بررسی قرار گرفته است. در این مطالعه ۵۹٪ از موارد آلودگی مربوط به دخترها و بقیه موارد مربوط به پسرها بود. گروه سنی ۶ ساله بیشترین و گروه سنی ۳ ساله کمترین میزان آلودگی را بخود اختصاص دادند، در مجموع ۵/۱ درصد از کل کودکان دچار آلودگی به تخم شپش زنده بودند و تنها در یک مورد شپش زنده مشاهده گردید.

این بررسی نشان داد که میزان آلودگی به تخم شپش در بین گروه سنی ۳-۷ ساله از شیوع نسبتاً بالایی برخوردار است، همچنین نشان داد که بیشترین میزان آلودگی مربوط به مهدهای کودک تحت نظارت آموزش و پرورش است.

کلید واژه ها: شپش سر / همه گیری شناسی

مقدمه

می باشد و از اوایل دهه ۱۹۶۰ تاکنون در حال افزایش است. در سال ۱۹۷۰ در آمریکا حدود ۶ میلیون نفر آلوده به شپش بوده اند. و در بعضی شهرها مثل نیویورک شیوع بیماری در بین کودکان ۵/۸ درصد گزارش شده است (۱).

بررسی اپیدمیولوژیک در اسرائیل نشان داده است که ۱۱-۱۴ درصد از کودکان ۶-۱۳ ساله در بیت المقدس مبتلا به شپش سر بوده اند (۲) متأسفانه به جز چند مطالعه محدود بررسی اپیدمیولوژیک شپش در کشور بسیار محدود است. در بررسی اپیدمیولوژیک انجام شده، در مدارس و مهدهای کودک شهر چابهار در بین ۲۲۶۰ دانش آموز معاینه شده، ۱۳/۴۵ درصد مبتلا به شپش سر بوده اند در این بررسی ۷۸/۲۹٪ آلودگی

بیماری پدیکولوز در زمره شایعترین بیماریهایی است که دانش آموزان بالاحص کودکان دبستانی بدان دچار می شوند. در حال حاضر در بسیاری از کشورهای جهان بالاحص در کشورهای توسعه یافته مبارزه وسیع و گسترده ای با اهداف کنترل آلودگی شپش و پیشگیری از شیوع فراگیر بیماری آغاز شده است ولی برابر گزارشات سازمانهای بهداشتی از کشورهای مختلف علیرغم سالها تلاش و صرف هزینه های هنگفت هنوز موفق به کنترل قابل قبول بیماری نگردیده اند، برای نمونه در سال ۱۹۹۴ در آمریکا بیش از ۷۹ میلیون دلار صرف خرید داروهای مبارزه با شپش شده است. برابر آمارهای موجود تخمین زده می شود که موارد آلودگی با شپش در جهان بالغ بر صدها میلیون نفر

مربوط به دخترها و بقیه موارد مربوط به پسرها بوده است (۲).

در بررسی دیگری که در سال ۷۷ در شهرستان بندرانزلی در بین دانش آموزان ابتدائی انجام گرفته شیوع آلودگی به شیش سر ۶/۲٪ گزارش شده گردیده که در این مطالعه نیز آلودگی در دخترها بیشتر از پسرها بوده است (۱).

یافته‌های فوق نشان می‌دهد که بیماری شیش مشکل بهداشتی غالب کشورهای جهان اعم از پیشرفته و درحال توسعه است و به نظر می‌رسد عوامل زیادی از جمله فقر اقتصادی - شرایط بهداشتی نامناسب و شرایط اقلیمی در اشاعه آن موثر است هدف از مطالعه اخیر تحقیق فراوانی سنی و جنسی شیش سر و مقایسه میزان آلودگی در بین مهدهای کودک وابسته به دولت و خصوصی در شهر رشت که از شرایط نگهداری و اقتصادی متفاوتی برخوردار هستند می‌باشد.

مواد و روش‌ها

در این مطالعه توصیفی آینده نگر تمامی ۲۹ مهد کودک شهر رشت شامل ۷ مهد کودک وابسته به آموزش و پرورش و ۱۱ مهد کودک خصوصی، ۷ مهد کودک دولتی وابسته به سازمان بهزیستی و ۴ مهد کودک وابسته به کارخانجات در محدوده شهر رشت در سال تحصیلی ۷۷-۷۸ مورد بررسی قرار گرفتند.

در مجموع ۱۷۸۰ کودک در فاصله سنی ۳-۷ ساله به صورت سرشماری (Census) مورد معاینه قرار گرفتند.

نحوه کار بدین شکل بود که با مراجعه به مهدها تمامی کودکان و اطلاعات مربوط به سن، جنس، شغل والدین، افراد خانوار از طریق مراجعه به پرونده آنها مشخص شدند پس از نظر وجود ریشک و یا شیش زنده مورد معاینه قرار گرفتند.

ابتدا مو با شانه معمولی، شانه و به مدت ۳ دقیقه موها معاینه و موارد مضمون برای جستجوی احتمالی شیش زنده تا ۵ دقیقه ادامه می‌یافت تمامی موارد مشکوک با استفاده از میکروسکوپ نوری مورد معاینه دقیقتر قرار می‌گرفت.

نتایج

از مجموع ۱۷۸۰ کودک ۳-۷ ساله در ۷ مهد کودک تحت پوشش آموزش و پرورش (۹۴۲ نفر)، ۱۱ مهد کودک خصوصی (۴۸۲ نفر)، ۷ مهد کودک دولتی زیر نظر سازمان بهزیستی (۲۵۴ نفر) و ۴ مهد کودک در سطح کارخانجات رشت (۱۰۲ نفر) مورد معاینه قرار گرفتند از این تعداد ۹۱۳ نفر پسر و ۸۶۷ نفر دختر بودند.

بیشترین تعداد (۶۳۷ نفر) مربوط به گروه سنی ۶ سال و کمترین تعداد مربوط به گروه سنی ۳ سال بودند (نمودار ۱) میزان آلودگی تخمهای زنده شیش ۵/۱ درصد (۹۲ مورد) که از این تعداد ۷۰ نفر در مهدهای وابسته به آموزش و پرورش و بقیه مربوط به سایر مهدهای کودک بود (نمودار شماره ۲) مقایسه انجام شده شیوع آلودگی در مهدهای کودک با توجه به جمعیت آلوده همان گروه نشان می‌دهد که میزان شیوع آلودگی در مهدهای کودک وابسته به آموزش و پرورش ۷/۴ درصد و در مهدهای کودک خصوصی ۱/۹ درصد است. بنابراین این بررسی نشان می‌دهد که بیشترین آلودگی شیش در بین کودکان مهدهای کودک وابسته به آموزش و پرورش و کمترین مربوط به مهدهای کودک خصوصی است.

از مجموع ۹۲ کودک آلوده به تخم شیش ۵۴ نفر (۵۹ درصد) دختر و ۳۸ نفر (۴۱ درصد) پسر بوده‌اند این بررسی نشان داد که از ۹۲ بیمار آلوده، ۴۸ نفر (۵۲/۱ درصد) دارای موهای بلند (بیش از ۵۰ سانتی متر) و ۴۴ نفر (۴۷/۸ درصد)

بحث و نتیجه گیری

مقایسه شیوع آلودگی به شپش سر در کشورهای مختلف و حتی در بخش های مختلف یک کشور بسیار مشکل است و این بدلیل عوامل مداخله گر زیادی از جمله شرایط اقلیمی بهداشتی و وضعیت اقتصادی است با توجه به شرایط عمومی و زیستی مناطق شمالی کشور و شیوع زیاد بیماریهای عفونی و انگلی در این منطقه بررسی شیوع بیماری شپش بین کودکان ۳-۷ سال از سال تحصیلی ۷۷-۷۸ انجام گردید.

برابر آمارهای موجود تخمین زده می شود که موارد آلودگی به شپش بالغ بر صدها میلیون نفر است و در بررسی انجام شده در اسرائیل ۲۰-۱۵ درصد از اطفال ۳-۱۴ سال در اورشلیم آلوده به تخم شپش بوده اند در همین گزارش شیوع بیماری در دختران و پسران برابر اعلام گردیده است. همین بررسی نشان داد که بیشترین شیوع بیماری در سنین ۶ و ۹ سالگی است (۴).

در مطالعه دیگری در استرالیا از بین ۴۵۶ دانش آموز دبستانی ۳۳/۷ درصد مبتلا به شپش سر بوده اند. این مطالعه نشان داد بیماری در دختران شایعتر از پسرها است (۵).

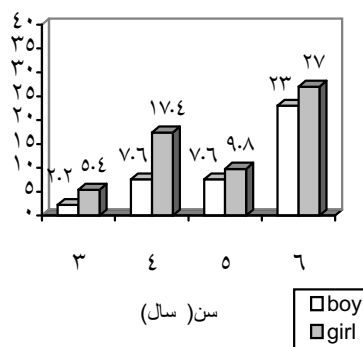
در بررسی که در ایجان بر روی ۲۲۰۹ کودک ۱۵-۴ سال انجام گردید میزان آلودگی ۱۸/۵ درصد گزارش گردیده است (۶) همچنین در بررسی انجام شده در تانزانیا شیوع شپش ۵/۳ درصد گزارش شده است (۷).

در کشور چین از میان ۲۷۲۵ دانش آموز دوره ابتدایی میزان آلودگی ۱۲/۸ درصد گزارش گردیده (۸) در بررسی انجام شده در بین دانش آموزان در انگلستان شیوع بیماری ۲/۴۴ درصد گزارش گردیده است (۳).

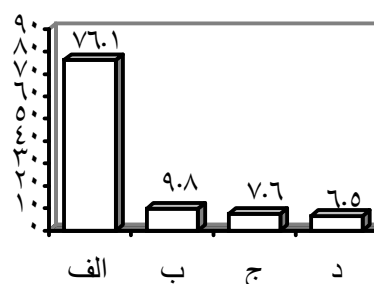
مطالعات انجام شده در کشور بسیار محدود است

(کمتر از ۵۰ سانتیمتر) داشتند. همچنین ۸۶ نفر از کودکان موهای صاف و تنها ۶ نفر موهای مجعد داشته اند.

نمودار شماره ۱: شیوع آلودگی شپش سر به تفکیک سن و جنس

نمودار شماره ۲: توزیع فراوانی آلودگی به شپش سر به تفکیک نوع مهدهای کودک

الف- آموزش و پرورش ب=خصوص ج=دولتی
د=نوع مهدهای کودک کارخانجات

مهمترین و بارزترین شکایت در مبتلایان خارش سر بوده که با توجه به سن آنها این یافته چندان قابل اعتماد نبود. شمارش تعداد رشک در مبتلایان نشان داد که ۴۳ نفر (۴۶/۷ درصد) از بیماران کمتر از ۲۰ عدد تخم زنده ۴۰ نفر (۴۳/۴ درصد) بین ۲۱ تا ۵۰ و ۹ نفر (۹/۷ درصد) بیشتر از ۵۰ عدد رشک داشتند شایعترین محل آلودگی ناحیه پشت سر (۴۶ درصد) ورتکس (۴۰ درصد) و در بقیه موارد رشک در تمامی سر پراکنده بود.

این بررسی نشان که بیشترین موارد آلودگی مربوط به مهدهای کودک وابسته به کارخانجات گیلان بود اغلب بررسی ها از جمله مطالعه حاضر نشان داد که بیماری در دختران شایعتر است در حالیکه Jarnik نشان داد که بیماری در پسرهای با موهای کوتاه شایعتر است.

مقایسه نتایج بررسی های انجام شده در گیلان نشان داد که شیوع شپش در ایران از بسیاری از کشورهای درحال توسعه و حتی پیشرفته کمتر و با برخی از کشورهای برابر است. به نظر می رسد بررسیهای مشابه در سایر نقاط کشور می تواند تصویری روشن تر از شیوع شپش سر را در ایران نشان دهد.

در بررسی انجام شده در یکی از مدارس چابهار شیوع آلودگی به شپش سر ۱۳/۵ درصد گزارش گردید. و همچنین نتایج حاصل از اجرای طرح مبارزه با شپش سر در شهرستان بندر انزلی میزان آلودگی را در بین ۳۲۱۸ دانش آموز دختر و پسر ۶/۲ درصد نشان داد و نهایتاً این بررسی نشان داد که بیشترین موارد آلودگی مربوط به دختران ۱۵-۱۱ ساله (۳۲/۵ درصد) است. بررسی حاضر که اولین بررسی در بین کودکان ۷-۳ ساله در ایران است شیوع بیماری شپش سر ۵/۱ درصد نشان می دهد که با نتایج مربوطه در طرح مبارزه با شپش در بندرانزلی مطابقت می نماید.

منابع

Epidemiological studies on head Lice Infestation in Israel. Int, Derma 1990: 29: 502-406.

5. Mumcouglu Ky. Head Lice in Israel. Family Physician 1998: 15: 350-7.

6. Speare R, etal. Head Lice in pupils of a Primary School in Australia. Int J Derma 1999: 38(4): 285-90.

7. Menan El N. guesseang Scalp Pedicosis I School Environment in the Abijan. Bulfen of Institute Pasteur Abijan 1999: 1: 32.

8. Henderson CA. Skin Disease in Rural Tanzania. Inte J Derma 1998: 35(9): 640-2.

9. Fan PC, etal. Prevalence and Treatment of Pediculosis Among Aboriginal School Children in Northern Taiwan. kao- Hsiung-T- Hsueh- Ksueh- TSA China. 1999: 15(4): 209-17.

۱- خلخالی، محمدرسول؛ مسلم، مظفر: طرح مبارزه با شپش سر در روستای کولیور منطقه بندرانزلی: خلاصه طرح. رشت: مرکز بهداشت دانشگاه علوم پزشکی گیلان، ۱۳۷۸.

۲- زینی، فریده: بررسی اپیدمیولوژیکی وقارچ شناسی کچلی سر در مهدهای کودک چابهار: خلاصه مقاله اولین کنگره سراسری بیماریهای انگلی ایران: زاهدان: دانشگاه علوم پزشکی زاهدان، ۱۳۶۹.

3. Rook, Wilkinson. Textbook of Dermatology. 6th ed. Newyork: Blackwell, 1998: 1440- 41.

4. Mumcouglu, Ky, Miller, etal.

Pediculosis Capitis in 3-7 years old Children of Kindergartens in Rasht

Golchie J, Ahmadi Ghaajaari M.

Abstract

Pediculosis capitis is a major health problem in the world. As W.H.O statistics, Iran is one of the most infected countries. Applied surgery in Guilan showed high incidence of pediculosis capitis in children. The aim of this study was to report the situation of infestation among 3-7 year old child. In this prospective and Cencus study we examined all 3-7 years old children in 29 kindergartens in Rasht, with a careful inspection by light microscope after seeing pedicular eggs. Live eggs infested a total of 5.1 percent. The rate of infestation was higher in girls (59%) The most incidences were in 6 years olds and the last in 3 years olds. This study showed a high incidence among 3-7 years old age group that it was more in governmental kindergartens.

Keywords: Pediculus/ Epidemiology